

Практическая значимость. Полученные результаты позволят определить аспекты формирования и использования социального капитала аграрной сферы как своеобразного базиса развития сельских территорий и аграрного предпринимательства. Табл.: 7. Илл.: 2. Библиогр.: 30.

Ключевые слова: социальный капитал; видовые признаки социального капитала; аграрный социальный капитал; институциональный контекст; доверие; нормы; социальные сети; метод анализа иерархий.

Грицаенко Николай Игоревич - кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры предпринимательства, торговли и биржевой деятельности, Таврический государственный агротехнологический университет имени Дмитрия Моторного (72316, Запорожская обл., г. Мелитополь, просп. Б. Хмельницкого, 18)

E-mail: nick.gric@gmail.com

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-2507-771X>

Стаття надійшла до редакції 29.09.2020 р.

Фахове рецензування: 02.10.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Грицаенко М. І. Соціальний капітал аграрної сфери: теоретичний концепт оцінки засад формування і функціонування. *Економіка АПК*. 2020. № 10. С. 87 – 98. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010087>

Hrytsaienko, M.I. (2020). Sotsialnyi kapital ahrarnoi sfery: teoretychnyi kontsept otsinky zasad formuvannia i funktsionuvannia [Social capital of the agricultural sphere: theoretical concept of evaluation of formation and functioning]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 87 – 98 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010087>

*

УДК 657.6

JEL Classification: M42

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010098>

*К. П. МЕЛЬНИК, кандидат економічних наук,
доцент, докторант*

Застосування рамкового методу трансформації методології аудиту для забезпечення сталого розвитку сільських територій

Мета статті – формалізувати інноваційний підхід до трансформації методології аудиторської діяльності на основі застосування рамкового методу пізнання, спрямованого на забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Методика дослідження. Застосовано загальнонаукові прийоми, серед яких: метод бібліографічного дослідження (для розкриття існуючих підходів до формування методологічного забезпечення аудиту); методи аналізу (для конкретизації параметрів аудиту в умовах сталого розвитку); методи моделювання (для визначення векторів та цілей сталого розвитку сільських територій); методи узагальнення (для формалізації рамкового методу трансформації методології аудиту).

Результати дослідження. Визначено інноваційні напрями трансформації методології аудиту для забезпечення сталого розвитку сільських територій. Окреслено особливі ознаки аудиторських заходів, спрямованих на забезпечення зростання села з виокремленням нагальних стратегічних пріоритетів, що знаходяться в площині економічної, екологічної та соціальної сфер. Охарактеризовано сутність аудиту на сільських територіях з виділенням його ролі, як соціально-економічного інституту, що виступає організованою системою норм і концептуальних положень, реалізація яких в аудиторській діяльності сукупно сприяє досягненню визначальної мети збалансованого розвитку села. Побудовано структурну модель комплексної системи аудиту на сільських територіях, яка наочно показує цикл механізму контрольних і консультативних процедур, їх інституціонально-нормативного регулювання та інформаційно-аналітичного забезпечення на основі розвитку професійного підходу.

Елементи наукової новизни. Удосконалено теоретичні та праксеологічні підходи щодо методологічної трансформації аудиту на основі рамкового методу, що виявляється в забезпеченні нової якості аудиторських послуг.

© К. П. Мельник, 2020

Практична значущість. Полягає у врахуванні істотних змін у власне аудиторській діяльності, а також – специфіки державної політики забезпечення сталого розвитку сільських територій та виконання функцій управління органами влади сільських об'єднаних територіальних громад. Табл.: 1. Рис.: 2. Бібліогр.: 20.

Ключові слова: аудит; методологія аудиту; методологічна трансформація; рамковий метод; сільські території; децентралізація; сталий розвиток.

Мельник Катерина Петрівна - кандидат економічних наук, доцент, докторант відділу обліку та оподаткування, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10А, офіс 1)
E-mail: pristypakatia@ukr.net
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-9167-5801>

Постановка проблеми. Напрямок європейського розвитку економіки України передбачає посилення конкурентної стійкості всіх галузей з їх підтримкою на місцях шляхом розподілення коштів відповідно до процесу децентралізації. Сьогодні особлива увага приділена проблемним питанням соціально-економічного розвитку сільських територій, серед яких найбільш загостреними виявилися зниження людності, високий рівень безробіття, старіння сільського населення, невідповідне медичне та освітянське забезпечення, скорочення установ соціальної інфраструктури тощо. Реформування агросектору і сільських територій відбувається в момент переходу на новий рівень фінансування та управлінського впливу, а саме: в момент децентралізації, що відповідно передбачає врахування низки нюансів і розробки відповідного програмного й методичного забезпечення.

Розв'язання виокремлених проблем знаходиться в площині розробки ефективних планів, програм та сценаріїв розвитку, що передбачає належну оцінку теперішньої ситуації на селі з формулюванням висновків і пропозицій стосовно подолання недоліків та ефективного використання наявних ресурсів. Відповідно особливої актуальності набуває діяльність, спрямована на контрольні процедури та консультаційні послуги, що сукупно дозволяє виробити найбільш ефективне рішення із забезпечення розвитку сільських територій. Наразі аудиторська діяльність являє собою один із дієвих інструментів інформаційного та управлінського регулювання зростання продуктивності села з виділенням можливостей для перспективного розвитку відповідно до стратегічних пріоритетів. Тому особливої актуальності набуває завдання трансформації методології аудиту для сприяння сталому розвитку сільських територій, що передбачає розробку інноваційних заходів і процедур, застосування методів і базових положень, які відповідають суті сучасних перетворень в напрямі активізації села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі вченими, серед яких В. П. Бралатан, В. О. Білохатнюк [1]; С. А. Бурлан, Н. В. Каткова, О. А. Матушевська [2]; Ю. Е. Губені, Ю. О. Коверко, П. О. Осіщук [3]; В. М. Жук [5]; І. О. Крюкова [6]; Я. М. Гадзало, М. М. Могилова [7]; Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік [9]; О. Г. Шпикуляк [10]; В. К. Сідельнікова [11]; Т. В. Усюк, Л. В. Фаріон [13] та ін., достатньо ґрунтовно досліджені питання сталого розвитку сільських територій, процесу децентралізації та їх обліково-аудиторського забезпечення, в результаті чого сформовані висновки та пропозиції з адаптації аудиторської діяльності до викликів сьогодення.

Результати дослідження ролі аудиту в умовах трансформації інтересів суспільства, зокрема їх інформаційної складової, розкривають у власних публікаціях й закордонні дослідники і практикуючі аудитори, зокрема С. Bailey (2018), D. L. Collins (2018), L. J. Abbott (2018), L. Graham (2018), J. C. Bedard (2018), S. K. Dutta (2018), M. L. Hoag (2018), G. D. Saucedo (2018), M. M. Rahmat (2019), N. Nordin (2019), S. Adznan (2019), L. E. Rittenberg (2015), H. Ronek (2018), O. Lemishovska (2018), S. Symes (2019).

Не заперечуючи в цілому позитивний вплив попередніх досліджень на функціонування аудиту як самодостатнього суспільного інституту, вважаємо за доцільне відзначити, що традиційний підхід до ідентифікації та застосування методології аудиту, що ґрунтується на концепції надання впевненості користувачам інформації, не завжди відповідає суспільним очікуванням щодо можливостей використання результатів аудиту. Зважаючи на це, констатуємо необхідність розширення методологічного наповнення аудиту з урахуванням потреби в забезпеченні сталого розвитку сільських територій. Застосування інноваційних методів задля такого наповнення дозволяє здійснити перехід на новий методологічний рівень з розширенням.

Мета статті – формалізувати інноваційний підхід до трансформації методології аудиторської діяльності на основі застосування рамкового методу пізнання, спрямованого на забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Методологія дослідження. Досягнення поставленої мети забезпечене через механізм реалізації методології проведеного дослідження. Зокрема, отриманню відповідних результатів сприяло використання: методу бібліографічного дослідження – для розкриття існуючих підходів до формування методологічного забезпечення аудиту; методів аналізу – для конкретизації параметрів аудиту в умовах сталого розвитку; методів моделювання – для визначення векторів та цілей сталого розвитку сільських територій; методів узагальнення – для формалізації рамкового методу трансформації методології аудиту. Застосування зазначених та інших методичних прийомів наукового дослідження дало можливість отримати наукові результати, що характеризуються ознаками наукової новизни.

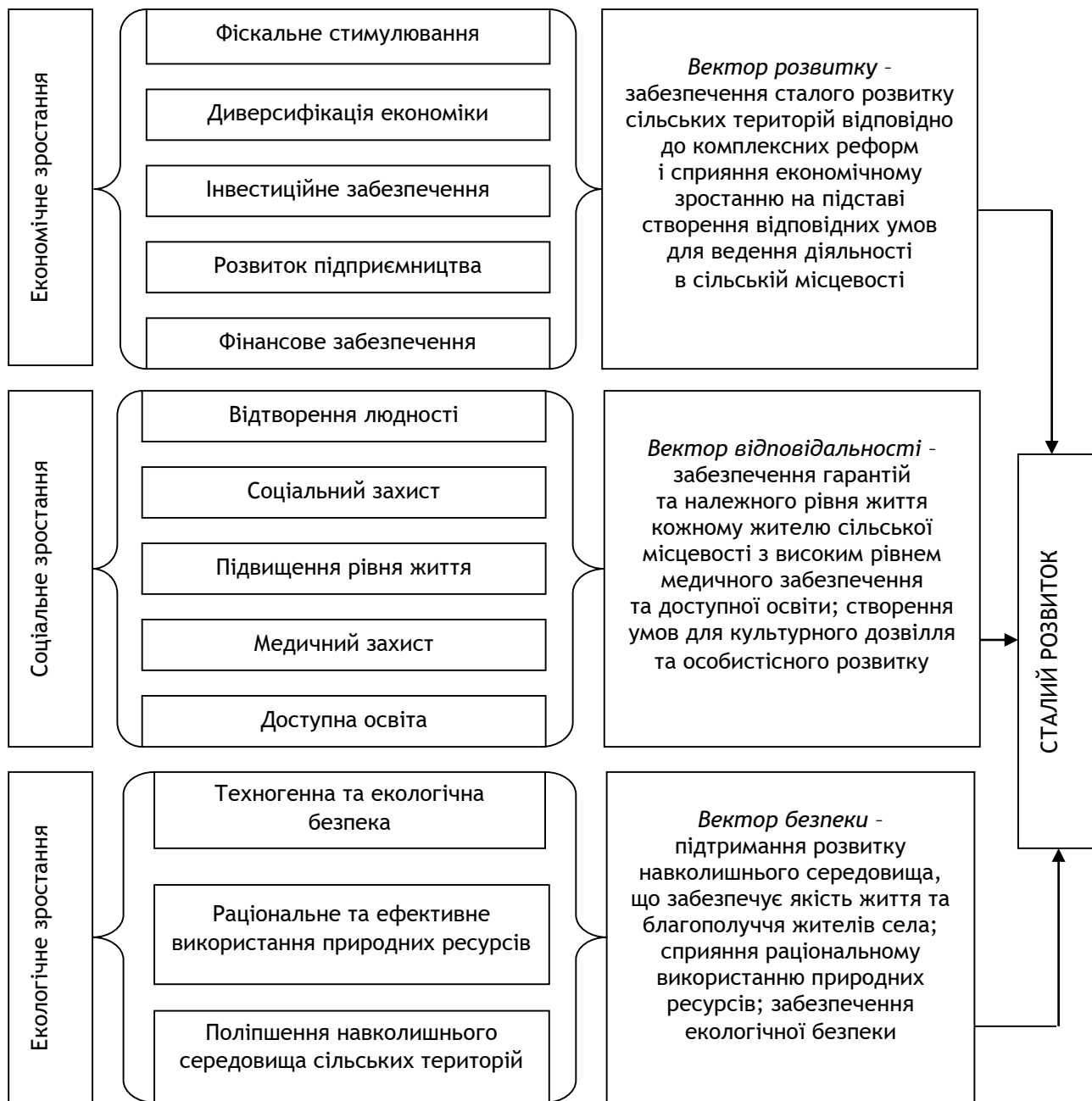
Виклад основних результатів дослідження. Сучасність і світовий досвід орієнтують на зміни в ціннісних орієнтирах суспільства та економіки й визначають нову парадигму – сталий розвиток, як основу для структурних реформ та збалансованого зростання в економіці, суспільстві та екології. У вітчизняній практиці забезпечення сталого розвитку здійснюється на підставі розроблених нормативно-правових актів, як-то: Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему: “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів”, «Стратегія розвитку України у період до 2020 року», нові Бюджетний та Податковий кодекси [11, с. 215]. Наразі низка сформульованих нормативних документів доповнена Стратегією сталого розвитку України до 2030 року, що включає сценарії для позитивних змін у соціальній політиці, економіці, сільському господарстві, транспорті, освіті та науці, природокористуванні й охороні довкілля, регіональному і місцевому розвитку, енергетиці [12]. У Стратегії закладено основу для комплексного вирішення завдань щодо соціальних, економічних, демографічних, культур-

них, екологічних завдань у кожному регіоні, зокрема, на сільських територіях, що перетворюються на один із першочергових об’єктів впровадження механізмів сталого розвитку та проведення децентралізації.

Сталий розвиток саме сільських територій передбачає зростання села з підвищенням добробуту населення, відновленням людності, збереження культури та сільського способу життя, розвитку рекреаційних послуг, підтримкою екологічного балансу, забезпеченням соціального захисту сільського населення, розвитку інфраструктури та підвищенню інвестиційної привабливості. З метою забезпечення сталого розвитку сільських територій визначена низка завдань, які спрямовані на формування людиноорієнтованої сільської економіки з урахуванням раціонального використання природних ресурсів, вирівнювання пропорцій економіко-екологічного й соціального розвитку, зосередженого на інтересах територіальної громади, кожного селянина та створення у сільських поселеннях належних умов життєдіяльності сільського соціуму [13, с. 66].

Сталий розвиток сільських територій має здійснюватися на підставі визначення села як відкритої системи, що об’єднує економічну (виробництво, фінансування, інфраструктура), екологічну (навколишнє середовище, екологічна й техногенна безпека) системи, а також суспільство (соціальний захист сільського населення, доступність освіти та медицини, поліпшення житлових умов). Сукупно ці системи слугують за основу для побудови комплексної схеми забезпечення сталого розвитку сільських територій з виокремленням ключових векторів і стратегічних пріоритетів, які виступають чинником гармонізації економічної стабільності, екологічної безпеки та соціального благополуччя (рис. 1).

Разом із тим Я. М. Гадзало, В. М. Жук, М. М. Могилова та інші до класичних ключових векторів (пріоритетів) сталого розвитку сільських територій додають «Інституційне та інвестиційно-інноваційне забезпечення», який включає: матеріально-технічне забезпечення сталого розвитку, інвестиційне забезпечення сталого розвитку сільських територій, фінансово-кредитне забезпечення, розвиток сільськогосподарської інформаційно-консультаційної діяльності, удосконалення управління сталим розвитком сільських територій [7, с. 16].

Рис. 1. Вектори сталого розвитку сільських територій

Джерело: Розроблено автором на основі [3-4, 8-10].

У цілому сталий розвиток являє собою багатоаспектне явище зі складними механізмами реалізації та впливу на суспільно-економічні трансформації, що пояснюється мультицільовим характером цієї категорії, а отже, особливістю методологічної модифікації економічних, правових, культурних та соціальних процесів.

Сталий розвиток сільських територій реалізується через комплекс заходів, спрямованих на стратегічні пріоритети в соціальній, економічній та екологічній сферах, внаслідок чого формується нове інституційне та інноваційно-інвестиційне середовище, що характеризується високим рівнем продуктив-

ності й стійкості до впливу зовнішніх чинників та якому властиві аспекти людиноцентризму. Характер і механізми розвитку сільських територій, що сьогодні визначені політикою децентралізації в Україні, зумовлюють нагальну потребу розробки нових заходів управління, серед яких особливої актуальності набуває такий інструмент, як аудит. На затребуваність функціональності аудиту націлена ефективна діяльність із надання консультаційних послуг та рекомендацій. Аудиту на сільських територіях властива низка характерних особливостей і чинників, які мають бути обов'язково враховані на всіх етапах професійної діяльності аудитора в межах

комплексного дослідження та формування загального висновку й гіпотези для забезпечення сталого розвитку.

Сьогодні для сільських територій визначено новий напрям розвитку, а отже, означені й новації практики аудиторської діяльності. Зокрема, це - розробка та використання стандартів і нормативів, імплементація у практику управління сучасних концепцій менеджменту, адаптація методик проведення аудиту соціальної відповідальності до специфічних умов розвитку аграрного сектору [6, с. 832].

Серед специфічних чинників, що визначають параметри організації аудиторської діяльності сільських територій, можна вказати: економічну (сезонність виробництва, залежність від географічного розташування, екологічний стан, обмеженість ресурсного потенціалу, дефіцит енергоносіїв); соціальну (старіння сільського населення, низький рівень соціальної захищеності, низький коефіцієнт відтворення людної); а також

екологічну (вплив біологічних та техногенних процесів) специфіку. Підтвердженням цього є думка В. П. Бралатан та В. О. Білохатнюк, які наголошують, що саме аудит слугує дієвим інструментом, який забезпечує стабілізацію фінансового стану підприємств в аграрній сфері та визначається напрямом оздоровлення всієї галузі [1, с. 15]. Отже, інститут аудиту має свої місії і завдання стосовно забезпечення сталого розвитку сільських територій. Він, безперечно, виступає лише однією із складових такого забезпечення.

Аудит на сільських територіях характеризується комплексом взаємопов'язаних елементів, що об'єднують в єдину систему інституціонально-нормативне забезпечення, технології інформаційного контролю та перевірки даних, інформаційні процеси щодо результатів спостереження, оцінки економічної та соціальної ефективності, як обов'язкових складових сталого розвитку українського села (рис. 2).

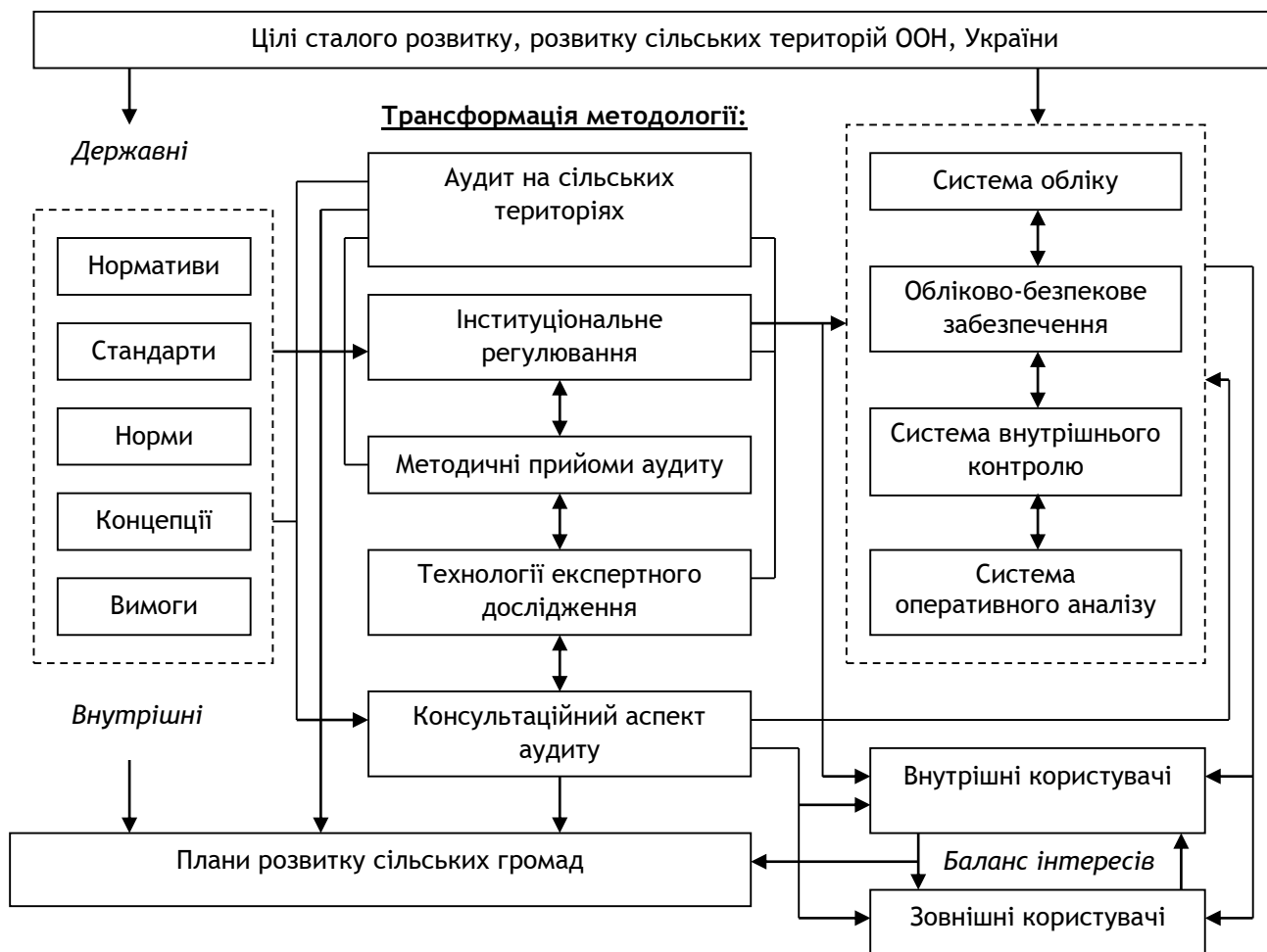

Рис. 2. Системність аудиторського забезпечення розвитку сільських територій: структурна модель

Джерело: Розроблено автором.

Сформована структурна модель системності аудиту стосовно забезпечення сталого розвитку сільських територіях наочно показує цикл механізму контрольних і консультаційних процедур, їх інституціонально-нормативного регулювання та інформаційно-аналітичного забезпечення на основі розвитку професійного підходу, зумовленого специфікою галузі, що дозволяє налагодити зворотний зв'язок між керуючою та керованою системами для забезпечення спільного завдання - сталий розвиток.

Моделювання місця і місії є першим етапом трансформації інституту аудиту в забезпеченні сталого розвитку сільських територій. Як зазначає академік В. М. Жук, «модель - це чітке уявлення про те, якими ми хочемо бачити сільське підприємство, сільські території, власне села» [5, с. 29], яким має бути аудит на сільських територіях. Тобто за допомогою моделювання заходів в обліково-аналітичному, методичному, інституціонально-нормативному, контрольному та консультаційному блоках здійснюється сукупне генерування професійної спроможності інституту аудиту на задоволення інтересів різних користувачів, що в підсумку забезпечує належний рівень сталого розвитку сільських територій.

Подальше визначення напрямів аудиторської перевірки, як правило, здійснюється на основі наступних ознак: залежно від рівня агрегування інформації про об'єкт перевірки; за діями аудитора, спрямованими на підтвердження передумов формування фінансової звітності; за видами операцій, які пов'язані з об'єктом аудиту; за етапами аудиторської перевірки, що традиційно виділяються [2, с. 6]. На сучасному етапі проведення децентралізації і реалізації проєкту сталого розвитку сільських територій аудит являє собою дієвий інструмент оцінки та розробки інноваційних пропозицій для забезпечення нового етапу зростання соціального, економічного та екологічного стану села. Так, аудит визначається інтегральним характером і має мультицільове призначення у виборі методичних прийомів та аналітичних процедур, що регулюються інституціональними нормами. З огляду на це аудит в забезпеченні сталого розвитку сільських територій виявляє риси соціально-економічного інституту, що є комплексною системою регуляторів інституціонального

характеру та комплексом методологічних засад, які визначають характер контрольних процедур і консультаційних послуг, що надаються з метою забезпечення стратегічних пріоритетів, означених для сталого розвитку сільських територій.

Наразі аудиту необхідні розширення функціональності й методологічна трансформація, на підставі чого здійснюється перехід від суто контрольних процедур до експериментування з розробкою креативних пропозицій та рекомендацій. Інноваційний характер трансформації методології аудиту полягає в новому рівні його реалізації - для сталого розвитку, що відповідно передбачає забезпечення: економічної безпеки; справедливої податкової політики; доступу до земельних ресурсів; розвитку персоналу, гендерної рівності; розвитку сільських територій; збереження довкілля; виробництва органічної продукції; економії невідновлюваних ресурсів; інноваційної модернізації; капіталізації активів; справедливого ціноутворення тощо.

В основу методологічної трансформації аудиту на сільських територіях покладено рамковий метод, на підґрунті якого здійснено збалансування вимог і можливостей аудиту - від методологічного забезпечення та концептуальних засад аудиту фінансової звітності до методологічних інновацій, зумовлених необхідністю регулювання аудиторської діяльності в досягненні цілей сталого розвитку (економічна безпека, справедлива податкова політика, доступ до земельних ресурсів, розвиток персоналу і гендерної рівності, розвиток сільських територій, інноваційна модернізація, капіталізації активів, справедливе ціноутворення, відновлення людності, інклюзивний розвиток тощо).

Інноваційний підхід до трансформації методології аудиту на основі рамкового методу полягає у формуванні комплексу завдань, виконання яких дозволяє вирішити низку питань, пов'язаних з оптимізацією аудиторської діяльності в напрямі розширення ефективного партнерства з приводу досягнення спільної мети та формування багаторівневої системи інформаційно-аналітичного забезпечення з можливостями оцінки більшого масиву інформації завдяки доступу до інноваційних засобів обробки, передачі та зберігання даних.

Сукупність завдань, виявлених на підставі рамкового методу, являє собою програму дій щодо забезпечення досягнення головної

мети - сталий розвиток сільських територій (табл.).

Рамковий метод трансформації методології аудиту

Параметр	Характеристика
Розробка карти завдань	<i>Формулювання місії аудиту</i> - системний підхід до організації контрольно-консультаційної діяльності з використанням можливостей інноваційних технологій для оцінки об'єкта й моделювання різних варіантів за соціальним, економічним та екологічним напрямками розвитку сільських територій з наближенням до орієнтованої результативності максимально ефективного використання доступних ресурсів. Визначення різниці між ситуацією «як є» та ситуацією «як бажано» з висновком про реальні параметри діяльності й шляхами досягнення окресленої місії через комплекс інституціональних, економічних і технологічних регуляторів, що дозволяє максимально використати потенціал сільських територій та ін.
	<i>Причинний рівень регулювання трансформації</i> - це визначення чинників впливу за інституціональним й економічним рівнями, які позначаються на методах та інструментах аудиторської діяльності. Це окреслення тих аспектів, які впливають на стан аудиторської практики, що передбачає пошук рішень не лише у вітчизняних патернах, а також використання зарубіжного досвіду, що сукупно формує рішення для впровадження в процеси аудиту
	<i>Рівень наслідків трансформації</i> - деталізація того фактичного стану, з яким ознайомлюється аудитор у процесі виконанні поставленого завдання, зважаючи на низку причин, які виявлені попередньо. На цьому рівні визначаються методи, процедури та інструменти, які мають бути трансформовані, зважаючи на вимоги реалій діяльності. В іншому випадку це призведе до зменшення якості аудиторських висновків, а отже, до відсутності реального результату в досягненні визначеної місії
Розробка карти рішень	<i>Формулювання суті трансформацій</i> - визначення методів, базових положень, концептуальних основ та інструментів, які мають бути трансформовані внаслідок визначення місії аудиту, що забезпечує розвиток сільських територій. Це побудова програми змін з очікуваними результатами, які базуються на інноваційних технологіях та управлінських алгоритмах з переходом на більш високий рівень інформаційного, методичного та кадрового забезпечення аудиторської діяльності
Розробка карти рішень	<i>Визначення рішень трансформацій</i> - визначення показників, за якими можна оцінити ефективність впровадження трансформованих методів, принципів і процедур для формулювання більш ефективних рішень, спрямованих на розвиток екологічного, економічного, соціального та культурного векторів сталого розвитку сільських територій. Це формування розгорнутої моделі інноваційних підходів, що дозволяє розглянути в перспективі різні варіанти рішень та обрати оптимальний відповідно до специфіки поставленого завдання

Джерело: Авторська розробка.

Таким чином, запропоновано підхід до методологічної трансформації аудиту, що включає склад стадій та етапів, об'єднаних у рамку з технологічною реалізацією окремих пунктів. Використання рамкового підходу дозволяє найбільш ефективно оперувати як традиційними експертними й аналітичними методами, так і тими, що відповідають реальним завданням аудиту відповідно до його місії стосовно забезпечення сталого розвитку сільських територій. Відповідно до запропонованого рамкового методу трансформації методології аудиту вважаємо за потрібне додати:

1. Консультативний метод, суть якого полягає в крос-функціональному підході до вирішення завдання, що передбачає складання спеціальних анкет для фахівців з інтегральними компетенціями, спільне вирішення завдання, формулювання паралельних альтернатив, як підґрунтя для отримання оптимального висновку, розширення інформаційних джерел обробки даних завдяки технологічним можливостям. На підставі цього методу формується карта причин та карта рішень для поставленого завдання, що слугує планом для виконання за окресленими етапами.

2. Векторний метод - здійснення ранжування причин і наслідків за економічним, соціальним, екологічним векторами сталого розвитку сільських територій відповідно до рівня їх важливості та впливу на стан, який фактичний та який оцінює аудитор на предмет можливості поліпшення. Відповідно подальші аудиторські процедури здійснюються, враховуючи складену систему причин і наслідків, що дозволяє суттєво мінімізувати час та підвищити ефективність професійних висновків і рекомендацій.

Отже, саме рамковий метод лежить в основі методологічної інновації, що виявляється в забезпеченні нової якості аудиторських послуг, зокрема, враховуючи суттєві зміни в самій політиці аудиторської діяльності й специфіці сучасного розвитку сільських територій, на що впливають процеси державної політики сталого розвитку, політика органів місцевої влади та сільських об'єднаних територіальних громад, як результату процесу децентралізації.

Інституціональна трансформація методології аудиту виступає симбіозом процесу, методу й способу використання норм, правил, компетенцій аудиту в реаліях сучасної практики діяльності, зважаючи на вплив економічних і соціальних змін. Це спосіб забезпечення стабільності щодо правил суспільно-економічного механізму з організацією аудиту через параметри економічної системи - середовище, суб'єкт, процес, перспективу. Кожен із цих параметрів є виявленням розвитку активної проєктної системи управління, що забезпечує сталий розвиток економічних суб'єктів в умовах децентралізації та суспільно-економічної трансформації.

Відповідно до трансформації методології головним аспектом в аудиті сільських територій стає оцінка економічної ефективності використання цільових коштів, розподілених за стратегічними пріоритетами розвитку сільських територій, що передбачає виокремлення цілей соціального, економічного, культурного розвитку, відтворення людності на селі й підвищення добробуту та рівня зайнятості сільського населення з розвитком культурного дозвілля.

Таким чином, трансформується суть аудиту, який доцільно охарактеризувати як спеціально-підготовчий аудит. Визначаємо його як сукупність контрольних процедур і консультаційних послуг для конкретної га-

лузі економіки, що реалізуються відповідно до низки норм, правил, нормативів, регуляторів для підтвердження ефективності використання розподілених цільових коштів, спрямованих на економічний, соціальний, екологічний та культурний розвиток сільських територій в умовах децентралізації.

Організація спеціально-підготовчого аудиту передбачає здійснення низки заходів:

- забезпечення суб'єктів господарювання комплексом нормативно-методичних матеріалів щодо регулювання організації обліку, фіскального стимулювання підприємницької трансформації, встановлення техногенної та екологічної безпеки, сприяння соціальному розвитку сільських територій;

- формування мультицільового механізму методичного забезпечення аудиту та організації обліково-аналітичної системи з переходом на новий методологічний рівень інформаційного регулювання професійних висновків;

- запобігання неефективним заходам із розподілу коштів на соціальний, економічний та екологічний розвиток сільських територій;

- розширення професійних компетенцій аудиторів, які мають бути обізнані в обраній галузі, спеціалізуватися на завданнях сталого розвитку сільських територій, розуміти особливості проведення децентралізації, вміти висловлювати, а також відстоювати власну думку, керуючись інституціонально-правовими нормами та базовими положеннями концепції сталого розвитку;

- інформаційне забезпечення комплексу заходів, спрямованих на фінансування сталого розвитку сільських територій, що передбачає регулювання цільових коштів на предмет їх ефективного розміщення в об'єктах економічної, соціальної та екологічної сфер;

- формування бази для досягнення стратегічних пріоритетів розвитку сільських територій з переходом на новий рівень фінансування економічного, соціального та екологічного векторів.

Висновки. Трансформація методології аудиту на основі рамкового методу дозволяє найбільш ефективно оперувати як традиційними експертними й аналітичними методами, так і тими, що відповідають реальним завданням аудиту відповідно до його місії стосовно забезпечення сталого розвитку сільських територій. Його застосування по-

лягає в забезпеченні якості аудиторських послуг, зокрема, враховуючи суттєві зміни в самій політиці аудиторської діяльності та специфіці сучасного розвитку сільських територій, на що впливають процеси держав-

ної політики сталого розвитку, політика органів місцевої влади та сільських об'єднаних територіальних громад, як результату процесу децентралізації.

Список бібліографічних посилань

1. Бралатан В. П., Білохатнюк В. О. Методологія аудиту сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 2(64). С. 15–19.
2. Бурлан С. А., Каткова Н. В., Матушевська О. А. Розвиток методичного підходу до аудиту оренди земель сільськогосподарського призначення. *Технологический аудит и резервы производства*. 2016. № 2/6(28). С. 4–10.
3. Губені Ю. Е., Коверко Ю. О., Осіщук П. О. Розвиток особистих селянських господарств в умовах інституціональних змін. *Економіка України*. 2017. № 3. С. 59–67.
4. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 роки. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/NT1978> (дата звернення: 30.10.2020).
5. Жук В. М. Обіг земель сільськогосподарського призначення в селозберігаючій моделі аграрного устрою України : наукова доповідь. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. 128 с.
6. Крюкова І. О. Проблеми організації аудиту соціальної відповідальності в аграрних формуваннях та напрями їх вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 828–833.
7. Наукові основи і стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій України / [Я. М. Гадзало, В. М. Жук, М. М. Могилова та ін.] ; за ред. Я. М. Гадзала. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 40 с.
8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 30.10.2020).
9. Програма розвитку особистих селянських господарств в Україні на період до 2020 року (проект) / за ред. Ю. О. Лупенка, М. Й. Маліка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2013. 28 с.
10. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність : монографія / [Ю. О. Лупенко, О. Г. Шпикуляк, М. Й. Малік та ін.] ; за ред. О. Г. Шпикуляка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. 204 с.
11. Сідельнікова В. К. Сталій розвиток економіки України в умовах глобалізації. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Економіка*. 2014. Вип. 14. С. 208–218.
12. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект-2017 / під. ред. Л. Г. Руденко. Київ : Institute of Geography, M.V. Ptukha, Institute for Demography and Social Studies. 112 р.
13. Усюк Т. В., Фаріон Л. В. Методичні підходи до оцінки ефективності розвитку сільських територій за умов сталості. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 64–70.
14. Bailey C., Collins D. L., Abbott L. J. The Impact of Enterprise Risk Management on the Audit Process: Evidence from Audit Fees and Audit Delay. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 2018. Vol. 37(3). P. 25–46. <https://doi.org/10.2308/ajpt-51900>.
15. Graham L., Bedard J. C., Dutta S. K. Managing Group Audit Risk in a Multicomponent Audit Setting. *Current Issues in Auditing*. 2018. Vol. 12(2). P. 1–6. <https://doi.org/10.2308/ciia-52179>.
16. Hoag M. L., Saucedo G. D. Disclosure and Audit Implications of Nonfinancial Measures: A Teaching Case. *Current Issues in Auditing*. Vol. 12(1). P. 1–13. <https://doi.org/10.2308/ciia-52147>.
17. Rahmat M. M., Nordin N., Adnan S. Audit committee financial expertise and RPT-conflict disclosure: insight evidence from Malaysia. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation (IJAAPE)*. 2019. Vol. 15(4). P. 355–377.

References

1. Bralatan, V.P. & Bilokhatniuk, V.O. (2012). Metodolohiia audytu silskohospodarskykh pidpriemstv [Methodology of agricultural enterprises audit]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Serii Ekonomichni nauky*, 2(64), pp. 15-19 [In Ukrainian].
2. Burlan, S.A., Katkova, N.V. & Matushevskaya, O.A. (2016). Rozvytok metodychnoho pidkhodu do audytu orendy zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Development of a methodological approach to the audit of leases of agricultural land]. *Tekhnolohycheskyi audyt i rezervy proyzvodstva*, 2/6(28), pp. 4-10 [In Ukrainian].
3. Hubeni, Yu. E., Koverko, Yu.O. & Osishchuk, P.O. (2017). Rozvytok osobystykh selianskykh hospodarstv v umovakh instytutsionalnykh zmin [Development of personal farms in the conditions of institutional changes]. *Ekonomika Ukrainy*, 3, pp. 59-67 [In Ukrainian].
4. Yedyna kompleksna stratehiia ta plan dii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini na 2015 – 2020 roky vid 2015 [The only comprehensive strategy and action plan for the development of agriculture and rural areas in Ukraine for 2015-2020 from 2015]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/NT1978> [In Ukrainian].
5. Zhuk, V.M. (2017). Obih zemel silskohospodarskoho pryznachennia v selozberihaiuchii modeli ahrarynoho ustroiu Ukrainy: naukova dopovid [Circulation of agricultural lands in the village-preserving model of the agrarian system of Ukraine: scientific report]. Kyiv: NNTs «IAE» [In Ukrainian].
6. Kriukova, I.O. (2015). Problemy orhanizatsii audytu sotsialnoi vidpovidalnosti v ahrarynykh formuvanniakh ta napriamy yikh vyrisnennia [Problems of social responsibility audit organization in agrarian formations and directions of their decision]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomik*, 7, pp. 828-833 [In Ukrainian].
7. Hadzalo, Ia.M., Zhuk, V.M., Mohylova, M.M., et al. (2019). Naukovi osnovy i stratehichni priorytety staloho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy [Scientific bases and strategic priorities of sustainable development of rural areas in Ukraine]. Ya. M. Hadzalo (Ed.). Kyiv: NNTs «IAE» [In Ukrainian].
8. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 30 veresnia 2019 r. # 722/2019 [On the Goals of Sustainable Development of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine of September 30, 2019 № 722/2019]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [In Ukrainian].
9. Lupenko, Yu.O. & Malik, M.Y. (2013). Prohrama rozvytku osobystykh selianskykh hospodarstv v Ukraini na period do 2020 roku : proekt [Program for the development of personal farms in Ukraine for the period up to 2020: project]. Yu.O. Lupenko, M.Y. Malik (Ed.). Kyiv: NNTs «IAE» [In Ukrainian].
10. Lupenko, Iu.O., Shpykuliak, O.H., Malik, M.Y., et al. (2017). Rozvytok malykh ahrarynykh pidpriemstv u rynkovomu instytutsiinomu seredovyshchi: indykatory ta efektyvnist: monohrafiia [Development of small agrarian enterprises in the market institutional environment: indicators and efficiency: monograph]. O.H. Shpykuliak (Ed.). Kyiv: NNTs «IAE» [In Ukrainian].
11. Sidelnikova, V.K. (2014). Stalyi rozvytok ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Sustainable development of Ukrainian economy in the context of globalization]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Ekonomika*, 14, pp. 208-218 [In Ukrainian].
12. Rudenko, L.H. (2017). Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku. Proekt-2017 [Strategy of sustainable development of Ukraine until 2030. Project-2017]. L.H. Rudenko (Ed.). Kyiv: Institute of Geography, M. V. Ptukha, Institute for Demography and Social Studies [In Ukrainian].

18. Rittenberg L. E. Internal audit as an organizational function, 2015. URL : https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/rittenberg_iasconference2015.pdf. (дата звернення: 08.11.2020).

19. Ronek H., Lemishovska O. Financial Statements Under the Economy Globalization Conditions: Conditions and Perspectives of the Development. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 2018. Vol. 5(1). P. 1–8.

20. Symes S. What is the function of an accounting audit, 2019. April, URL : <https://smallbusiness.chron.com/function-accounting-audit-17398.html> (дата звернення: 08.11.2020).

13. Usiuk, T.V. & Farion, L.V. (2018). Metodichni pidkhody do otsinky efektyvnosti rozvytku sil'skykh terytorii za umov stalosti [Methodical approaches to assessing the effectiveness of rural development under conditions of sustainability]. *Ekonomika APK*, 2, pp. 64-70 [In Ukrainian].

14. Bailey, C., Collins, D.L. & Abbott, L.J. (2018). The Impact of Enterprise Risk Management on the Audit Process: Evidence from Audit Fees and Audit Delay. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 37(3), pp. 25-46 [In English]. <https://doi.org/10.2308/ajpt-51900>.

15. Graham, L., Bedard, J.C. & Dutta, S.K. (2018). Managing Group Audit Risk in a Multicomponent Audit Setting. *Current Issues in Auditing*, 12 (2), pp. 1-6 [In English]. DOI: <https://doi.org/10.2308/ciia-52179>.

16. Hoag, M.L. & Saucedo, G.D. (2018). Disclosure and Audit Implications of Nonfinancial Measures: A Teaching Case. *Current Issues in Auditing*, 12(1), pp. 1-13 [In English]. DOI: <https://doi.org/10.2308/ciia-52147>.

17. Rahmat, M.M., Nordin, N. & Adznan, S. (2019). Audit committee financial expertise and RPT-conflict disclosure: insight evidence from Malaysia. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation (IJAAPE)*, 15(4), pp. 355-377 [In English].

18. Rittenberg, L.E. (2015). Internal audit as an organizational function. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/rittenberg_iasconference2015.pdf [In English].

19. Ronek, H., Lemishovska, O. (2018). Financial Statements Under the Economy Globalization Conditions: Conditions and Perspectives of the Development. *Economics, Entrepreneurship, Management*, 5(1), pp. 1-8 [In English].

20. Symes, S. (2019). What is the function of an accounting audit. 2019. April, Retrieved from: <https://smallbusiness.chron.com/function-accounting-audit-17398.html> [In English].

Melnyk K. P. Application of the framework method of transformation audit methodologies for ensuring sustainable development of rural areas

The purpose of the article is to formalize an innovative approach to the transformation of audit methodology based on the application of a framework method of cognition aimed at ensuring of sustainable development of rural areas.

Research methods involved the using of general scientific techniques, including: bibliographic research (to reveal existing approaches to the formation of methodological support for auditing); methods of analysis (to specify the parameters of the audit in sustainable development conditions); modeling methods (to determine the vectors and goals of sustainable development of rural areas); generalization methods (to formalize the framework method of audit methodology transformation).

Research results. The article identifies innovative areas of transformation of audit methodology to ensure sustainable development of rural areas. Innovative directions of transformation of audit methodology to ensure sustainable development of rural areas are defined in the article. The special features of audit activities aimed at ensuring growth of rural with the identification of urgent strategic priorities that lie in the plane of economic, environmental and social spheres are identified. The essence of audit on rural areas is outlined, highlighting its role as a socio-economic institution, what is an organized system of norms and conceptual provisions, the implementation of which in auditing activities in total contributes to achieving the defining goal of balanced rural development. A structural model of a comprehensive audit system on rural areas has been built, which clearly shows the cycle of the mechanism of control and consultation procedures, their institutional and normative regulation and information and analytical provision based on the development of a professional approach.

Scientific novelty. Improved theoretical and praxeological approaches to the methodological transformation of audit on the basis of the framework method, which is manifested in the provision of a new audit services quality.

Practical significance of the obtained results is in taking into account significant changes in the audit activity itself, as well as the specifics of the state policy of ensuring sustainable development of rural areas and performing the functions of managing by authorities of rural integrated territorial communities. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs.: 20.

Keywords: audit; audit methodology; methodological transformation; framework method; rural areas; decentralization; sustainable development.

Melnyk Kateryna Petrivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent), competitor for doctoral degree of the department of accounting and taxation, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10a, Heroiv Oborony St., office 1, Kyiv, 03127)
E-mail: pristypakatia@ukr.net
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-9167-5801>

Мельник Е. П. Применение рамочного метода трансформации методологии аудита для обеспечения устойчивого развития сельских территорий

Цель статьи - формализовать инновационный подход к трансформации методологии аудиторской деятельности на основе применения рамочного метода познания, направленного на обеспечение устойчивого развития сельских территорий.

Методика исследования. Применены общенаучные приёмы, среди которых: метод библиографического исследования (для раскрытия существующих подходов к формированию методологического обеспечения аудита); методы анализа (для конкретизации параметров аудита в условиях устойчивого развития); методы моделирования (для определения векторов и целей устойчивого развития сельских территорий); методы обобщения (для формализации рамочного метода трансформации методологии аудита).

Результаты исследования. Определены инновационные направления трансформации методологии аудита для обеспечения устойчивого развития сельских территорий. Очерчены особенные признаки аудиторских мероприятий, направленных на обеспечение роста села с выделением неотложных стратегических приоритетов, которые находятся в плоскости экономической, экологической и социальной сфер. Охарактеризована сущность аудита на сельских территориях с выделением его роли, как социально-экономического института, что выступает организованной системой норм и концептуальных положений, реализация которых в аудиторской деятельности в совокупности способствует достижению определяющей цели сбалансированного развития села. Построена структурная модель комплексной системы аудита на сельских территориях, которая наглядно показывает цикл механизма контрольных и консультационных процедур, их институционально-нормативного регулирования и информационно-аналитического обеспечения на основе развития профессионального подхода.

Элементы научной новизны. Усовершенствованы теоретические и праксеологические подходы к методологической трансформации аудита на основе рамочного метода, что проявляется в обеспечении нового качества аудиторских услуг.

Практическая значимость. Заключается в учёте существенных изменений в собственно аудиторской деятельности, а также – специфики государственной политики обеспечения устойчивого развития сельских территорий и выполнения функций управления органами власти сельских объединённых территориальных общин. Табл.: 1. Илл.: 2. Библиогр.: 20.

Ключевые слова: аудит; методология аудита; методологическая трансформация; рамочный метод; сельские территории; децентрализация; устойчивое развитие.

Мельник Екатерина Петровна - кандидат экономических наук, доцент, докторант отдела учёта и налогообложения, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Оборона, 10А, офис 1)

E-mail: pristypakatia@ukr.net

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-9167-5801>

Стаття надійшла до редакції 30.09.2020 р.

Фахове рецензування: 07.10.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Мельник К. П. Застосування рамкового методу трансформації методології аудиту для забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2020. № 10. С. 98 – 108. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010098>

Melnyk, K.P. (2020). Zastosuvannia ramkovoho metodu transformatsii metodolohii audytu dlia zabezpechennia staloho rozvytku silskykh terytorii [Application of the framework method of transformation audit methodologies for ensuring sustainable development of rural areas]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 98 – 108 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010098>

*

УДК 338.1:631.1

JEL Classification: O12; D22; Q01

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202010108>

**В. О. ІВАНЧЕНКО, кандидат економічних наук,
доцент, докторант**

Посилення державного впливу на забезпечення сталого розвитку підприємництва в сільському господарстві

Мета статті - розкрити головні особливості посилення державного впливу на забезпечення сталого розвитку підприємництва в сільському господарстві.

Методика дослідження. Під час дослідження використано діалектичні методи наукового пізнання процесу сталого розвитку підприємництва в сільському господарстві, насамперед аналіз та синтез. Також для характеристики державного впливу на процес сталого розвитку підприємництва в сільському господарстві застосовано емпіричні методи пізнання, такі як опис, вимірювання та порівняння.

Результати дослідження. Встановлено, що система посилення державного впливу на забезпечення сталого розвитку підприємництва в сільському господарстві повинна мати комплексний характер, охоплювати усіх товаровиробників сільськогосподарської продукції, особливо представників мікро- та малого підприємництва, бути спрямованою на основного товаровиробника та закріпленою законодавчо. Серед безпосередніх завдань законодавчої бази - регламентувати систему підтримки підприємництва в сільському господарстві шляхом запровадження доцільних, пільгових кредитів, пільгових періодів оподаткування і т.ін. Посилення державного впливу повинно відбу-